

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Waaraan zijn wij als Christenen te kennen?

Kinderkens, laten wij liefhebben niet met het woord of met de tong, maar met de daad en in waarheid. (1 Joh. 3:18)

Christenen zijn te kennen aan de liefde met de daad.

Want ze hebben de liefde van Christus leren kennen aan Zijn grote liefdedaad: dat Hij Zijn leven voor ons heeft ingezet.

Er is veel liefde met de tong. Zoals bij de man, die in de wereld een goed bestaan heeft en ziet, dat zijn broeder gebrek lijdt, maar zijn binnenste voor die broeder toesluit. Er begint wat te roeren in z'n binnenste; hij denkt: och, die stakker, en hij spreekt misschien een woord van medelijden, maar dan schuift hij gauw een grendel op de deur van zijn hart.

Jakobus wist daar ook van. Er is een broeder of zuster, die gebrek heeft aan kleding en aan dagelijks voedsel, en iemand spreekt heel vriendelijke woorden en hij uit allerlei goede wensen. Hij zegt: Kerel, 't beste, hoor, en sterkte, en ik hoop, dat je maar geen kou hoeft te lijden. Maar dat is liefde met het woord of met de tong, waarin een mens niet z'n hart geeft. Want wie z'n hart geeft in z'n woorden, die heeft ook lief met de daad en in waarheid. Die steekt voor een ellendige zijn handen uit de mouwen en die opent z'n beurs voor een arme en geeft hem wat hij behoeft.

Zó deed onze Heer, Jezus Christus, immers óók?

Toen Zijn discipelen zich te groot achtten voor het werk van de voetwassing, omdat dat een karweitje was voor een slaaf, toen heeft de Here Jezus niet alleen een preek over de liefde gehouden, maar éérs Zijn liefde met de daad bewezen. Hij zei niet tot Zijn discipelen: Vrienden, zó moet het niet, en och, mochten jullie elkaar toch liefhebben, maar Hij liet hen zien, wat liefde is, want Hij nam een linnen doek en omgordde Zich daarmee, en Hij deed water in het bekken en begon de voeten van Zijn discipelen te wassen.

Hij had de Zijnen lief met de daad en in waarheid.

't Waren maar geen wóorden bij de Heiland, maar Hij dééd het. Wat Hij hen geleerd had, dat bracht Hij Zelf in praktijk. Hij lééfde hun de liefde voor.

Hij gaf alles, Zijn ziel, Zijn leven, Zijn bloed, om ons met God te verzoenen en om ons voor eeuwig te behouden.

Of wij dat gelóven, dat blijkt niet uit woorden alleen, maar dat blijkt hieruit, dat de Geest van Christus in ons woont, zodat we ons leven inzetten voor de broeders. Dat is liefhebben met de daad en in waarheid.

Als iemand gebrek heeft, dat we de handen uit de mouwen steken.

Als er nood is en zorg, dat we niet benauwd zijn, als het ons nachtrust kost.

Als we weten van ziekte, dat we omkijken daar die broeder of zuster.

Als iemand eenzaam is, dat we graag tijd maken om eens met hem te praten.

Na de voetwassing zei Jezus: Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat ook gij doet gelijk Ik u gedaan heb... Indien gij dit weet, zalig zijt gij, als gij het dóét.

Wij wéten 't allemaal zo goed, maar dóén wij het ook?

Wie de liefde van Christus heeft leren kennen, kán z'n hart niet toesluiten voor zijn broeder.

MEDEDELING AAN ONZE ABONNEES

Het Bestuur van de Gereformeerde Persvereniging "Opbouw" deelt hierbij mede, dat met ingang van 1 april 1967 tot de redactie van ons blad zijn toetreden de heren Ds. H. Amelink te Langerak, Drs. J. G. van Oord te De Meern en Dr. P. G. Smelik te Utrecht.

Alleen aan de liefde met de daad zijn wij als christenen te kennen. We schijnen te vergeten, dat die het kenmerk is van de ware kerk.

Een nieuw gebod geef Ik u, dat gij elkander liefhebt; gelijk Ik u liefgehad heb, dat gij ook elkander liefhebt. Hieraan zullen allen weten, dat gij discipelen van Mij zijt, indien gij liefde hebt onder elkander. (Joh. 13:34, 35).

Den Haag.

J. Waagmeester

De kern van de reformatorische kerkbeschouwing

Luther

De grote reformatie uit de zestiende eeuw bestond vóór alles daarin dat God, speciaal door de dienst van Luther, weer het hart van het evangelie aan duizenden deed verstaan.

Dit hart van het evangelie is immers de wonderlijke waarheid dat God uit louter genade, op grond van het offer van Christus, alleen door het geloof goddelozen rechtvaardigt.

Maar in de worsteling om dat evangelie te verstaan, te prediken en te verdedigen ging voor de reformatoren successief ook het licht op over de kerk van Jezus Christus, de kerk zoals die ons in het Evangelie wordt getekend. En daardoor kwam het bij de reformatoren ook tot een rijke prediking over de kerk en, in onlosmakelijk verband daarmee, tot een radicale breuk met de roomse kerkidee en de roomse kerk zelf.

We willen in een paar artikelen speciaal op de kern van de reformatorische kerkopvatting wijzen.

☆☆☆

Om de reformatorische kerkopvatting, die naar onze overtuiging de Schriftuurlijke is, goed te verstaan moet men die zien tegen de achtergrond van de rooms-katholieke leer omtrent de kerk.

Deze ziet er in hoofdzaak als volgt uit:

De kerk is een zichtbaar, hiërarchisch georganiseerd, door Christus zelf op aarde gesticht instituut. Het is als zodanig de voortzetting van de vleeswording van Christus. Het is daarom ook de steeds voortgaande menswording Gods. Christus leeft door zijn Geest zelf in dit instituut als profeet, priester en koning voort. Alle gaven van zijn genade stort Christus in deze kerk en alléén in

haar uit. De kerk is daarom moeder der gelovigen vóór zij vergadering der gelovigen is.

Bij de kerk valt alle nadruk op de "ekklesia docens", de "lerende kerk", welke is geconcentreerd in de paus als de plaatsbekleder van Christus. Deze "lerende kerk" gaat aan de "horende kerk" vooraf en staat ver boven haar. Aan de in de kerkelijke hiërarchie belichaamde "lerende kerk" komen alle eigenschappen toe welke een roomse priester aan de kerk toekent. Zij is de éne, énege, alleenchristelijke, katholieke, door een regelmatige successie van de apostelen afstammende, onvergankelijke, onfeilbare kerk, welke geen andere naast zich erkent of duldt.

Omdat Christus alle genade alléén door het ambt en het sacrament van de "lerende kerk" — van het roomse kerkinstituut — schenkt, is deze de enige middelares der zaligheid, de bewaarster en uitdeelster van alle genade voor alle mensen, de enige ark des behouds voor het menselijk geslacht. Zij alleen leidt de mens naar de Schrift, naar Christus, en zo tot de gemeenschap met God. De heilsorde is niet deze dat God de mens door zijn Geest en Woord tot de kerk leidt! Neen, omgekeerd, die heilsorde is deze dat de kerk de mens tot de Schrift, tot Christus en zo in de gemeenschap met God brengt! De kerk is voorts ook de allereerste en voornaamste kenbron der waarheid.

Van deze in de hiërarchie geïncorporeerde lerende en genade uitdelende kerk is nu de "horende kerk" volkomen afhankelijk. Zij heeft alleen passief deel aan haar heerlijke eigenschappen. Haar enige taak is de bovennatuurlijke genade uit de hand van de priester in het sacrament aan te nemen. Geloven aan wat de (lerende) kerk zegt, gehoorzamen aan de hiërarchie en zich onderwerpen aan de paus, is haar hoogste deugd. En dat is met het oog op de zaligheid ook noodzakelijk. Ubi

papa ibi ekklesia — Waar de paus is, daar is ook de kerk.

Het wezen van de kerk is voorts geheel afhankelijk van die „horende kerk”. Het objectieve heilsinstituut blijft er even goed kerk om, ook al zijn haar leden ongelovigen en goddelozen. Buiten deze kerk zijn er evenwel geen leden van de kerk. Maar tegelijk zijn allen die in gemeenschap met Rome blijven leden daarvan, ook al zijn ze ongelovig en goddeloos! Ze zijn wel niet actueel (actu) maar toch potentieel (potentia) lid van de kerk. Al behoren ze niet tot de "ziel" van de kerk, ze zijn toch leden van haar "lichaam".

☆☆☆

Dit is in ruwe lijnen het beeld van de kerk zoals de roomse kerk dat heeft gevormd en in zichzelf heeft verwerkelijkt.

De dominerende trekken daarvan zijn dus deze:

1. De kerk van Christus wordt geïdentificeerd met het historisch bepaalde instituut van de concrete rooms-katholieke kerk met haar in de paus culminerende hiërarchie.
2. Deze kerk is heilsinstituut, heilsmidde-lares; alleen in gemeenschap met haar kan men zalig worden; zij reikt de haar ter distributie toevertrouwde genade uit door middel van haar sacramenten.
3. De kerk is in feite geconcentreerd in de lerende kerk, de priesterlijke hiërarchie, die in de paus haar onfeilbaar hoofd bezit. De horende kerk, het lekendom is ten opzichte daarvan passief en de gesteldheid ervan is voor de bepaling van het "wezen" der kerk niet beslissend.
4. De eenheid der kerk is gegeven en gerealiseerd in de rooms-katholieke kerk. Het zoeken van die eenheid kan en mag daarom in niet anders bestaan dan in het zich voegen bij of zich herenigen met de rooms-katholieke kerk.

☆☆☆

Nadat zijn ogen opengegaan waren voor het onbijbelse, afvallige, wereldse karakter van het rooms-katholieke kerkelijke instituut keert Luther zich met grote felheid daartegen! Luther ziet in de paus ten slotte zelfs de Antichrist.

Maar daarnaast predikt Luther ook en met grote energie wat hij positief in het Evangelie over de kerk heeft gehoord en verstaan.

Daar willen we nu wat van zeggen.

Het gaat Luther in heel zijn leven, denken en handelen om het **Woord van God**, om de openbaring van God in en door het Woord.

God heeft zich tot ons gewend, heeft ons toegesproken met zijn Woord en spreekt ons daarmee nog steeds toe. Deze stand van zaken is de grote beslissende vooronderstelling van heel Luthers theologisch denken — ook van alles wat hij omtrent de kerk zegt.

Luther werkt het zojuist genoemde als volgt uit: Jezus Christus heet in het evangelie van Johannes daarom het Woord omdat God zich in Hem openbaart. De Christus is als Woord van God één met God de Vader. Op dezelfde wijze is nu ook het Woord, dat een directe uiting van de Heilige Geest is, één met de Heilige Geest. Zoals Jezus Christus het hart van de Vader "verraadt", zo "verraadt" het in de Schrift tot ons komende en in de wereld gepredikte Woord het hart van de Heilige Geest.

Het is nu Gods geopenbaarde bedoeling met zijn Woord in de mensen geloof te werken. Dat geloof is het antwoord van de mens op het Woord, het Evangelie van God. Het geloof is geen "kwaliteit" van de mens. Het is ook geen aangeboren, natuurlijke aanleg of dispositie. Geloof is evenmin een gesteldheid der ziel welke, zoals de roomse kerk dat leert, op een geheimzinnige, bovennatuurlijke wijze door de sacramenten in de mensen wordt ingegoten of uitgestort. Neen, geloof is een klare, duidelijke, Geestelijke acte. Het is

ons dankbare "ja" op Gods vriendelijke toespraak tot ons door middel van het Evangelie. Voor Luther bestond het gehele christendom in het eenvoudige, diepe, maar tegelijk ook zo geweldige: enerzijds de belofte Gods — anderzijds het geloof van de mens.

☆☆☆

Vanuit deze visie op de christelijke religie kan nu ook Luthers opvatting omtrent de kerk gemakkelijk worden verstaan. Het gehele leven, ja de gehele substantie der kerk — zo verzekert hij — bestaat in het Woord van God.¹⁾ De Kerk zijn namelijk de gelovigen die het Woord horen en bewaren. Beide zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Gods Woord kan niet zonder Gods volk zijn, en omgekeerd Gods volk niet zonder Gods Woord.²⁾ In deze woorden treffen we tegelijk Luthers meest geliefde typering van de kerk aan, namelijk die van "volk Gods".

Uit deze fundamentele visie op de kerk ontwikkelt zich nu als vanzelf Luthers gehele kerkbeschouwing.

De kerk is de kerk van Christus. Christus riep haar in het leven door het Woord. Daarom is het Woord de moeder van de kerk en niet de dochter. Waar op één of andere wijze het Woord verloren gaat of verdwijnt is geen kerk meer.³⁾ De roomse kerk is een produkt van menselijke verwatenheid. Pausen en concilies zijn niets anders dan maskers, camouflage, mensen die kunnen dwalen en dat ook metterdaad doen. Alle leden van de kerk behoren tot de "Geestelijke stand". De kerk wordt namelijk gekenmerkt door het "algemene priesterschap der gelovigen". Iedere gelovige heeft het recht en ook de plicht de Schrift uit te leggen. Dat wil zeggen: iedere gelovige is priester. Het onderscheid tussen de klerus en de leken is een fictie. Wie het Evangelie kent en leert is paus en navolger van Christus. Wie dat niet doet een Judas en een verrader van de Heiland. Het onderscheid tussen priesters en leken is er een van het ambt en niet een van een stand. Predikers zijn geen heren maar dienaren van elke christen en elke zondaar. De sleutelmacht is per se niet maar aan Petrus persoonlijk gegeven, maar aan de gehele gemeente. Alleen vanwege de goede orde wordt zij speciaal aan enkele bijzondere personen opgedragen. Zo is de kerk de vergadering der gelovigen. Zij is het lichaam van Christus waarin de Geest van Christus leeft, het lichaam dat met die Geest is vervuld.

☆☆☆

Met alle klem en duidelijkheid predikt Luther nu dat tot deze kerk van Christus alle gelovigen behoren. Alle gelovigen zonder enige uitzondering.

Hoe kan dat ook anders? Waar het geloof is werkt de Geest van Christus! Waar het geloof is, is dus ook de gemeenschap met Christus, de inlijving in het lichaam van Christus — en daar is derhalve ook de kerk!

Als een zekere afsluiting van zijn worsteling om tot een Schriftuurlijke visie op de kerk te komen liet Luther in 1528 op zijn geschrift "Van Abendmahl Christi" een soort geloofsbelijdenis volgen waarin hij het door hem uit de Schrift gewonnen inzicht omtrent de kerk op klassieke wijze aldus samenvatte:

Derhalve geloof ik, dat er een heilige Kerk op aarde is. Dat is de gemeente en het getal of de vergadering van alle christenen in de gehele wereld, de enige bruid van Christus en zijn Geestelijk lichaam. Van deze kerk is Christus ook het enige Hoofd. Bisschoppen of predikanten zijn geen hoofden of heren, of bruidegoms van de kerk maar niet meer dan dienaren en vrienden... En deze Christenheid is er niet alleen onder de roomse kerk of de Paus, maar in de gehele wereld... zodat dus onder Paus, Turken, Perzen, Tartaren en overal elders de christenheid wat het lichaam betreft wel verstrooid maar wat de Geest aangaat vergaderd is in één Evangelie en ge-

loof onder één Hoofd Jezus Christus."⁴⁾

Deze Schriftuurlijke visie op de kerk welke Luther in een jarenlange intensieve omgang met de Heilige Schrift gewonnen had — namelijk dat de kerk vóór alles is de **vergadering van alle ware gelovigen** — werd nu ook in de lutherse confessies vastgelegd.

In de door hem onder zijn geschriften zeer hoog geschatte Grote Katechismus schreef Luther b.v.: over de kerk: "Ik geloof dat er op aarde is een heilig groepje — "hoopje" — en gemeente van louter heiligen onder één Hoofd, Christus, door de Heilige Geest samengeroepen in één geloof, zin en verstand, met menigerlei gaven maar eendrachtig in de liefde, zonder secte of schisma."⁵⁾

☆☆☆

Erich Seeberg vatte Luthers kerkbeschouwing met behulp van diens eigen woorden eens zo samen: De kerk is in de eerste plaats een vergadering van alle christgelovigen op aarde. Deze gemeente of vergadering omvat allen die in waar geloof, hoop en liefde leven. Alzo is het wezen, leven en de natuur der christenheid (zo noemt Luther de kerk dikwijls - C.V.) niet een lichamelijke vergadering, maar een vergadering der harten in één geloof: De kerk is de gemeente van hen die in Christus geloven. Het geloof der christenen en niet hun belijdenis "maakt" de kerk.⁶⁾

Ongetwijfeld, Luther heeft nog veel meer over de kerk gezegd. Hij spreekt ook breedvoerig over haar concrete gestalte in deze wereld, haar ambten, orde enz. Maar het bovenstaande is de kern, het allesbeheersende van wat hij omtrent de kerk gelooft en leert.⁷⁾

C. V.

¹⁾ W. A. 7, 721, tota vita et substantia Ecclesiae est in verbo dei, sicut Christus dicit 'In omni verbo quod procedit de ore dei vivit homo.'

²⁾ W.A. 50, 629, Denn Gottes wort kan nichts on Gottes Volck sein, widerumb Gottes Volck kan nicht on Gottes wort sein.

³⁾ W.A. 40, 334, Ecclesia enim est filia, nata ex verbo, non est mater verbi. Qui igitur verbum amittit et ruit in acceptionem personarum, desinit Ecclesia esse et execatur.

⁴⁾ W.A. 26, 506. Dem nach gleube ich, das eine heilige Christliche kirche sey auff erden, das ist die gemeyne und zal odder versamlunge aller Christen ynn aller welt. die einige braud Christi und sein geistlicher leib, des er auch das einige heubt ist und die Bisschove odder pfarrer nicht heubter noch herrn noch breudgame der selbigen sind, sondern diener, freunde... Und die selbige Christenheit ist nicht allein unter der Römischen kirchen odder Bapst, sondern ynn aller welt... das also unter Babst, Türcken, Perzen, Tattern und allenthalben die Christenheit zurstrawet ist leiblich, aber versamlet geistlich ynn einem Evangelis und glauben unter ein heubt, dasz Jhesus Christ ist.

⁵⁾ J.T. Müller-Th. Kolde, **Die sybolischen Bücher der evangelisch-lutherrischen Kirche.** Gütersloh, 1912, 457: Ich gläube, dass da sei ein heiliges Häuflein und Gemeine auf Erden eitel-ler Heiligen, unter Einem Häupt Christo, durch den heiligen Geist zusammen berufen, in Einem Glauben, Sinne und Verstand, mit mancherlei Gaben, doch einträchtig in der Liebe, ohn Rotten und Spaltung.

⁶⁾ **Luthers Theologie in ihren Grundzügen** ², Stuttgart 1950. Seeberg verwijst naar W.A., 6, 293: das die Christenheit heysset eyn vorsamlunge aller Christgleubigen auf erden... Diesz gemeyne odder samlung heysset aller der, die in rechtem glauben, hoffnung und lieb leben, also das der Christenheyt wesen, leben und natur sey nit leylich vorsamlung, sondern ein versamlung der hertzen in einem glauben.

In de **Augsburgse Confessie** leest men (art. VII) Es wird auch gelehret dass alle Zeit müsse eine heilige Christliche Kirche sein und bleiben, welche ist die Versammlung aller Gläubigen.

⁷⁾ Reinhold Seeberg wijst er terecht op dat het enig goede uitgangspunt voor het verstaan van Luthers kerkopvatting de idee van de gemeenschap der heiligen, van de eenheid van het lichaam van Christus is. „Die Kirche ist die „gemeyne odder samlung der heyligen, der frumen, glaubigen menschen auff erden, wilche durch

den selben heyligen geyst vorsamlet, erhalten und regiret wirt und teglich ynn den sacramenten und wort gottis gemehret". Das heiszt die Kirche ist nichts anderes als die *communio sanctorum*, denn diese Worte sind „nichts anders, denn die glose odder auslegung, das eymand hat

wöllen deuten, was die Christliche kyrche heisse." Sie ist die „Versammlung aller Gläubigen", das „Christlich heilig Volk", „unsers Herr Gottes heufflin", die Wiedergeborenen, die *ecclesia sanctorum*. „Lehrbuch der Dogmengeschichte", VI¹, Leipzig, 1933, S. 356.

Waar gaat het heen in Nederland?

(1)

Veranderende wereld

Na de tweede wereldoorlog leven we in een snel veranderende wereld.

De enorme ontwikkeling van techniek en wetenschap heeft op allerlei terrein diep ingrijpende gevolgen.

De urbanisatie, de automatisering, het opkomen der aziatische en afrikaanse volken veranderen het wereldbeeld.

Deze veranderingen gaan door.

Allerlei vragen en vraagstukken komen naar voren, die onherroepelijk ook onze gedachten en opvattingen niet onberoerd laten.

Voor enkele jaren verschenen kort na elkaar "Parade der mannenbroeders", "De taaie rooie rakkers", "Uit het rijke roomse leven", en "De zindelijke burgerheren".

Al waren deze boeken van oppervlakkigheid en soms ook van eenzijdigheid niet vrij te pleiten, toch toonden ze wel duidelijk aan, dat in de opvattingen van antirevolutionairen, rooms-katholieken, socialisten en liberalen grote wijzigingen waren opgetreden.

Die mannenbroeders en taaie rooie rakkers lijken ons nu mensen uit een ver verleden. En toch scheiden ons slechts enkele tientallen jaren.

Wanneer niet alle tekenen bedriegen zal in de eerstkomende twintig jaar de verandering nog veel groter zijn.

Waar gaat het heen in Nederland?

De gereformeerde wereld is veranderd

Deze verandering geldt niet het minst de gereformeerde wereld. In zijn boek "Is de gereformeerde wereld veranderd?" laat drs. G. Puchinger via interviews ons dit duidelijk zien.

Ieder van de geïnterviewden — en deze komen uit zeer verschillende milieus — gaf een bevestigend antwoord op de vraag, of de gereformeerde wereld veranderd is.

Opvallend was daarbij, dat velen als verandering vooral de grotere openheid van gereformeerden tegenover anderen aanwezen.

In tegenstelling daarmee stond wel het feit, dat die openheid tegenover meer rechtse groeperingen in de gereformeerde wereld zelf bij vele geïnterviewden juist ontbrak.

De wijzigingen in de gereformeerde wereld zijn ongetwijfeld zeer groot. Het lijkt wel, of heel dat gereformeerde leven op drift is geraakt en of de wijzigingen zich in steeds sneller tempo voltrekken.

Ik wil slechts een paar vrij willekeurige voorbeelden noemen.

In gereformeerde kringen worden beschouwingen over de eerste hoofdstukken van Genesis gegeven, die voor de oorlog onduidelijk en ondenkbaar zouden zijn.

De opvattingen over de zondag, echtscheiding, gebruik van anti-conceptionele middelen zijn bij vele gereformeerden drastisch gewijzigd.

Op het congres "Chaos rond Eros" stelde ds. C. Aalders, dat christelijke moraal even relatief is als elke moraal en het monogame huwelijk zag hij niet als een gebod.

Daar moet bij vermeld worden, dat dr. B. Rietveld deze opvatting bestreed en mevr. dr. F. T. Diemer-Lindeboom ernstig bezwaar maakte tegen het feit, dat de regering het verstrekken van anticonceptionele middelen aan minderjarigen niet langer strafbaar wil stellen.

Duidelijk was evenwel, dat over deze vraagstukken in gereformeerde kringen niet

meer gelijk gedacht wordt.

Een week later schrikte dr. F. Dupuis ons op met de mededeling, dat hij homoseksuele handelingen met minderjarigen niet langer strafbaar gesteld wilde zien, omdat de wettelijke bepalingen toch hun doel voorbij schoten.

Het was weer een Lindeboom, nu prof. dr. G. A. Lindeboom, die deze opvatting bestreed.

Vroeger was in gereformeerde kring dansen vrijwel contrabande, en bezoek aan de schouwburg kwam heel weinig voor.

Thans zijn zeer vele gereformeerden hartschotelijke dansers en behoren zij tot de regelde bezoekers van de schouwburg.

Ook in onze lectuur heeft zich nogal enige verandering voltrokken.

In hoeveel gereformeerde gezinnen is een vies sadistisch boek als "Ik, Jan Cremer" niet gelezen?

Maandenlang was de best-seller in Nederland "Wat zien ik" van Albert Mol, een onbenullig boek over een hoertje.

Tot onze troost mag worden vermeld, dat de nieuwe r.k.-catechismus daarna als best-seller naar voren is gekomen.

Typerend is ook de beoordeling van de geschriften van Van het Reve. Senator Algra moge welgefundeerde bezwaren gemaakt hebben, zijn opvatting is in de gereformeerde wereld geen gemeengoed.

In zijn interview met Puchinger zegt dr. Kuitert van hem: "daar resonneert iets in je mee, als hij (Van het Reve) die afgrondelijke schreeuwen naar God doet."

Ten aanzien van die befaamde ezel, die men zo godslasterlijk vindt, merkt Kuitert op, dat Van het Reve schrijft over een **muisgrijze** ezel. Hij vindt dat woord muisgrijze ezel een meesterlijke typering. Een groot kunstenaar wordt aan dat soort kleinigheden herkend, zo meent dr. Kuitert.

Dat proces tegen Van het Reve is wel zeer typerend voor de wijziging in de opvattingen.

Hoewel het O.M. boete eiste, werd het requisitoir niet tegen de verdachte gehouden, maar tegen de wet, die tot strafvervolgning noopte.

Deskundige theologen verzekerden, dat hier geen sprake was van godslastering, maar dat hier diep religieuze gedachten openbaar werden.

Het boek "Op weg naar het einde" van Van het Reve werd kort daarop bekroond met de Amsterdamse literatuurprijs.

Hoe hoog het boek litterair ook genoteerd mag staan, het is toch moeilijk het te lezen zonder walging en verontwaardiging.

Ontevredenheid

Onze gezichtskring is veel wijder geworden. Het leven is daardoor interessanter. Dat moge waar zijn, aan de andere kant kan men veel verveling en ontevredenheid opmerken.

Nozems zijn vaak mee een produkt van verveling. Ook de houding van de provo's wijst in de regel niet op tevredenheid.

De welvaart is onvoorstelbaar toegenomen, maar dat brengt vaak onvrede mee. Niets lijkt meer onbereikbaar. Daardoor ontstaat onrust en onvoldaanheid.

In deze situatie is gezagshandhaving voor velen een moeilijk verteerbare zaak.

Wanneer de politie optreedt om het gezag te handhaven, zijn vele persorganen er als de kippen bij, om de politie te bekritisieren.

Het gezag wordt door velen maar moeilijk aanvaard.

TE BERDE

De gang van zaken bij de kabinetsformatie heeft in ons land een zeer slechte pers ontvangen. Terecht. De aanwijzing van eerst een A.R.-informatie en daarna van een A.R.-formateur was een logisch uitvloeisel van de gehouden verkiezingen. Immers van de grote partijen was de A.R.-Partij de partij die de meeste winst gemaakt had, al was die winst op zichzelf nog niet zo groot en al viel die winst in het niet vergeleken met de winst van D-66 en de B.P. Het lag dus voor de hand dat er binnen de A.R.-Partij gezocht werd naar een minister-president.

De formatie-Biesheuvel is mislukt. Het droevige in het gehele geval is dat men het eens was over de grote lijnen van een program, maar het niet eens kon worden over de personen. Of dat nu lag aan overdreven eisen van de formateur of dat er inderdaad niet voldoende bekwame mensen bereid waren een zetel in het nieuwe kabinet in te nemen is op dit moment nog niet geheel duidelijk. Maar aan wie het ook ligt een nare en bedroevende zaak is het. Als het waar is dat bekwame mensen niet meer bereid zijn om zitting te nemen in een kabinet, ziet het er met de democratie in ons land niet rooskleurig uit.

Die democratie is ook niet bevorderd door de interventie van Berghuis, die een pleidooi hield voor het betrekken van de P.v.d.A. in de formatie. Hoe men ook de winst van de A.R.-Partij wil verklaren bij de verkiezingen, het is niet mogelijk die zo uit te leggen dat daardoor uitgesproken werd dat het beleid Cals-Vondeling weer voortgezet moest worden. Integendeel. De winst was een duidelijke Zijlstra-winst. En tot op de dag van de verkiezingen heeft de A.R.-Partij propaganda gemaakt voor en met Zijlstra. De A.R.-Partij zal dan ook wel zeer vele spijt-stemmers krijgen als de gedachten van Berghuis doorgevoerd worden.

Het is vanuit democratisch oogpunt ook onjuist dat partijbesturen zich gaan bemoeien met de formatie. Hoe meer dat gebeurt hoe moeilijker het formeren van een kabinet wordt.

Het is bovendien koren op de molen van alle doorbraak-aanhangers. Men kan nu terecht zeggen "zie je wel, die confessionele partijen weten geen standpunt in te nemen". En de conclusie: weg met de confessionele partijen, zal bij de volgende verkiezingen weer een groot deel van de kiezers wel trekken. Voer voor D-66.

Het is verder zeer te betreuren dat het constructieve werk van Zijlstra als minister-president en als informatie nu op deze manier ook bedreigd wordt vanuit de A.R.-Partij zelf. Bepaald ook geen winst voor onze democratische instellingen.

Het is verbazingwekkend dat de partijen, die tot nu toe bij de formatie betrokken waren, niet blijken in te zien dat er zo snel mogelijk een kabinet diende te komen en dat het noodzakelijk was daarvoor offers te brengen. Offers die desnoods ook in het persoonlijke vlak moesten gebracht worden. Dat is in deze situatie niet alleen maar een partijbelang, maar ook duidelijk landsbelang. En het zal ook aan geen enkele gewone kiezer duidelijk te maken zijn dat het mogelijk is het eens te zijn over een program en dan niet in staat te zijn een kabinet te formeren. Hiervoor zijn geen deugdelijke gronden aan te voeren.

Amelink

In verschillende programs, en niet alleen bij de provo's wordt nu gevraagd om demonstratievrijheid. Dat is een vrijheid, die voor vele andere burgers belemmering van hun vrijheid betekent. Demonstratievrijheid moet onherroepelijk leiden tot wanorde en verstoring van de orde.

Het is noodzakelijk demonstraties aan vergunningen te binden en deze te doen begeleiden. Demonstraties worden thans trouwens al op grote schaal toegestaan. Velen is dat echter niet genoeg.

Ook het vorstehuis is veel meer dan vroeger onderwerp van kritiek. Het huwelijk van onze Kroonprinses werd aangegrepen om de openbare orde op ernstige wijze te verstoren.

Hoe stellen wij ons daar tegenover op?

Veel van wat vroeger vast en onaantastbaar leek, is nu in beweging. Het hele leven schijnt wel op drift te zijn geraakt. Nu zeg ik niet, dat het vroeger allemaal veel beter was. De mannenbroeders van vroeger kunnen ons in veel dingen niet ten voorbeeld zijn.

Christelijke ootmoed was met name vaak een schaars artikel.

Vooraf voor onze kring gold, dat we te veel vertrouwden op onze organisaties, onze beginselen, en onze mannen.

We hebben ons veel te sterk gewaand in de bastions, die we hadden opgebouwd en van waaruit we de anderen beschoten.

Deze geest is ook niet overal verdwenen.

In vrijgemaakte organisaties ziet men dikwijls nog een dergelijke instelling. Men tracht het vooroorlogse gedragspatroon te handhaven. Maar dat pogen is onherroepelijk tot mislukking gedoemd. Het zijn niet anders dan achterhoedegevechten.

Al komen sommigen in de gereformeerde wereld wat achteraan, men zal toch met dezelfde problemen worden geconfronteerd en wanneer men zich niet anders opstelt, zal men even weerloos staan, als vele gereformeerden, die nu al in de maalstroom zijn meegenomen.

Daar komen steeds meer vraagstukken en vragen op ons af, waarop we geen antwoord weten.

Waar gaat dat heen?

Ook het politieke leven is in beweging

In deze situatie is het niet verbazingwekkend, dat ook het politieke leven sterk in beweging is.

Dat politieke leven is tenslotte niet een geïsoleerde sector.

Ook in de politiek is de vastheid weg.

Ook daar is twijfel en onduidelijkheid.

De politieke partijen zijn duidelijk op drift.

K.V.P.

De katholieke volkspartij is zeer in beroering.

Jarenlang leek deze partij een solide kracht. Wel niet altijd duidelijk wat de politieke lijnen aangaat, maar het overgrote deel der rooms-katholieken bleef deze partij trouw.

De laatste tijd worden er echter barsten zichtbaar. De scheuren worden steeds groter. De tegenstellingen worden scherper.

De K.V.P. heeft wat haar grondslag aangaat, al wijzigingen ondergaan.

Tot voor kort was de K.V.P. een uitgesproken kerkelijke partij.

Volgens art. 1 van het program was de partij gebonden aan de uitspraken van het Kerkelijk Leergezag.

Deze binding is nu vervallen, maar velen gaat dat niet ver genoeg. Men pleit voor een totale deconfessionalisering. Voor een partij, die voor katholieken, protestantsen en humanisten aanvaardbaar is.

De K.V.P. is juist wat de grondslag aangaat innerlijk zeer verdeeld, al is dat in de fractie en de laatste partijraad nog niet zo erg naar voren gekomen.

Een deel van de r.k.-vakbeweging lonkt naar de P.v.d.A.

De Volkskrant doet zijn best de K.V.P. om zeep te helpen.

Dr. S. Couwenberg (lid van de K.V.P.) verklaarde onlangs, dat er in de partij een belangrijke stroming is, die met allerlei kunstgrepen wil vasthouden aan een levensbeschouwelijke grondslag, terwijl daartegenover een groeiend aantal mensen radikaal willen breken met het confessionalisme. Hij verklaarde zelf tot de laatste groep te behoren, en het met de socialistens eens te zijn.

Op het congres van de Volkskrant, waar dr. Couwenberg deze woorden sprak, werden uit r.k. hoek meer dergelijke geluiden gehoord. De K.V.P.-spreker, prof. Van der Grinten, voerde als voornaamste motief om als r.k. toch in de K.V.P. te blijven het algemeen geestelijk klimaat van deze partij aan.

Een nogal zwakke motivering.

Al mogen tot nu toe de opvattingen van mensen als Schmelzer en Aalberse gelukkig de overhand hebben, de oppositie tegen hen is vrij sterk.

Het is niet onwaarschijnlijk, dat de K.V.P. een periode van woelingen en een nog groter onduidelijkheid tegemoet gaat.

Deze situatie zal nog wel verergeren door

de ontwikkeling in de R.K. kerk en die van het hele r.k. denken.

De rooms-katholieken zijn plotseling in een vrijheid komen te staan, die zijn eenvoudig niet aankunnen.

Laatst zei een rooms-katholiek tegen me: je kunt niet begrijpen wat dat voor ons is; tot voor kort zagen wij de Paus zo ongeveer als "onze lieve Heer", en nu krijgen we de indruk, dat hij niet veel meer is dan een vriendelijk oud heertje in Rome.

Misschien was deze spreker vele van zijn geloofsgenoten nog wat vooruit, maar het is wel zeker, dat het rooms-katholieke denken met name wat het gezag van de kerk betreft, een enorme ontwikkeling doormaakt, die ook op de politieke ontwikkeling zijn stempel zet.

De laatste verkiezingsuitslag was voor de K.V.P. zeer teleurstellend. Het valt te vrezen, dat de zogenaamde deconfessionalisering van het rooms-katholieke volksdeel zal voortgaan. Dit betekent dan o.m., dat een rechtse meerderheid in de Kamer wel niet meer tot de mogelijkheden zal behoren.

(Wordt vervolgd)

J. Meulink

Aanslag zonder omslag

(I)

Uit een persverslag

In het persverslag van een vergadering van deputaten-curatoren met deputaten-financiëel, gehouden op 26 jan. j.l., zoals ik dat vond in Opbouw van 17 febr., staat het volgende te lezen: „Overeenkomstig een in het rapport naar voren gebrachte gedachte zal aan de generale synode worden medegedeeld dat deputaten-curatoren en deputaten-financiëel het dringend noodzakelijk achten, teneinde op gezonde basis in de financiën der Hogeschool te voorzien, thans over te gaan tot een aanslag per lid.”

Wanneer een gereformeerd mens zo iets leest, wrijft hij wel even zijn ogen uit: over te gaan tot een aanslag per lid! Ach, denkt hij, de anders zo nauwkeurige secretaris zal hier wel even een moment van afwezigheid hebben gehad en wat onnauwkeurig hebben geformuleerd. Dat kan tenslotte ieder overkomen. De oude Grieken zeiden al: Zelfs Homerus slaapt wel eens. Maar als hij verder leest, dan vindt hij aan het slot art. 9, dat hem zegt dat dit persverslag is gelezen en vastgesteld! Dat alle leden van dit illustere college een uiltje hebben geknapt op het moment, dat het persverslag werd voorgelezen en vastgesteld, is toch wel niet aan te nemen.

Dus, zo moet zijn conclusie luiden, het zal zo wel metterdaad besloten zijn. Aan de generale synode van Amersfoort-West zal door dit college worden voorgesteld om over te gaan tot een aanslag per lid.

Hij leest het hele geval nog eens over en zegt bij zichzelf: Ja, dit zal toch wel de bedoeling zijn, want er staat uitdrukkelijk bij: teneinde op gezonde basis in de financiën der Hogeschool te voorzien. Het is dit college blijkbaar ernst met deze voorslag. Het ziet daarin alleen een gezonde basis voor de financiën der Theologische Hogeschool, immers het acht deze voorgestelde regeling „dringend noodzakelijk”.

Hij mijmert dan bij zichzelf: Zou de liefde voor onze Hogeschool bij het kerkvolk zo aan het verflauwen zijn, dat het niet meer gaat op de wijze als tot dusver? Gaan de inkomsten achteruit of houden ze wellicht geen gelijke tred met de noodzakelijke verhogingen der onkosten door de inflatie, die ons goede vaderland teistert?

Dat zou toch wel een droeve zaak zijn, want de Theologische Hogeschool heeft vanouds de liefde van een groot deel van het gereformeerde kerkvolk gehad. Zou dan ondanks de roep om doorgaande reformatie die liefde zijn verkild?

Hij leest het hele verslag nog eens door. Het is wel als steeds summier, maar het bevat toch enkele gegevens. Het rapport stelt voor de honoraria te verhogen en tegelijkertijd is er een bespreking geweest over ingekomen suggesties om te komen tot eventuele uitbreiding van het aantal hoogleraren, c.q. docenten. Daarover is advies gevraagd aan de senaat, maar deze heeft, zo

meldt het verslag, niet tot een eenstemmig advies kunnen komen; wel zijn van de hoogleraren afzonderlijke adviezen ingekomen. Aan de generale synode van Amersfoort-West zal worden medegedeeld, dat deputaten-curatoren zich met de bespreking van dit punt hebben bezig gehouden, doch dat zij niet tot een afronding van de bespreking hebben kunnen komen.

Al lezend rijst bij de lezer de vraag, of die gezonde basis der financiën die men per omslag wil bereiken, soms in verband staat met de eventuele uitbreiding van het corps der hoogleraren c.q. der docenten. En natuurlijk ook met de verhoging der salarissen, die men voorstelt.

Het zijn allemaal vragen, waarop het persverslag geen antwoord geeft.

Meer licht

Meer licht wordt op dit alles geworpen door het afschrift van het aanvullend rapport aan de e.k. generale synode, dat aan de kerkeraden is toegezonden. Alles in dit rapport leent zich niet evengoed voor een publieke bespreking. Maar dit is wel het geval met de bovenbedoelde aanslag per lid, waarover dit rapport nader licht verschaft. Het blijkt dat deze wel degelijk in de bedoeling ligt van gemelde colleges. Eenmaal wordt het woord „aanslag” tussen aanhalingstekens geplaatst, overigens wordt rustig gesproken van omslag per lid en van het bedrag der totale aanslag, ook van een gelijke omslag, van het omslag-systeem. We komen op een en ander nog nader terug.

Te laat ingediend

Eerst moet een opmerking vooraf worden gemaakt. Genoemd rapport is zo laat ingediend en in afschrift aan de kerkeraden toegezonden, dat deze zich er met het oog op de komende generale synode niet meer over kunnen bezinnen om via de meerdere vergaderingen hierover te beraadslagen en op deze wijze hun gevoelens aan de e.k. generale synode mee te delen. Goede voorbereiding van een zo belangrijke en diep ingrijpende aangelegenheid door de kerken zelf is ten enenmale uitgesloten. Het rapport is gedaat febr. '67 en zal op vele kerkeraden dus pas in maart in behandeling genomen kunnen worden. Dan zijn praktisch alle classes en particuliere synoden reeds gehouden. Hoogstens kan men zich dan nog als kerkeraad tot de generale synode richten, maar dit betekent een ongenoegzame voorbereiding op de normale kerkelijke vergaderingen. Daarom alleen al zal m.i. deze zaak op de e.k. generale synode niet afgehandeld kunnen worden.

Het gaat toch niet aan, dat afgevaardigden ter generale synode in een zo principiële belangrijke zaak oordelen zonder het gevoelens van hun lastgeefsters te kennen. En het gaat zeker niet aan, dat een goede dertig afgevaardigden in

generale synode bijeen bindende besluiten nemen over de financiën der afzonderlijke kerken, zonder dat deze zelf via de meerdere vergaderingen daarover onderling beraadslaagd hebben.

Een afhandeling van deze zaak ter generale synode zou een kerkrechtelijk monstrem beteken, dat in een gereformeerd kerkverband eenvoudig ondenkbaar is.

Aangevoerde argumenten

Wanneer we de argumenten nagaan, voor het omslag-systeem aangevoerd, dan blijkt dat wordt gezegd, dat het uiterst moeilijk is om de contributies drastisch verhoogd te krijgen. Men is immers afhankelijk van correspondenten, waarbij actieve en minder actieve zijn en soms oefenen de kerkeraden onvoldoende toezicht en stimuleren zij onvoldoende. Daar er nu voor 1967, zullen de financiële voorstellen van deputaten-curatoren en deputaten-financiële aangenomen worden, van een drastische verhoging der bijdragen sprake moet zijn, nl. in plaats van f 2.45 per lid dan f 3.25, achten deputaten het ogenblik gunstig om tot een omslag-systeem over te gaan. Ja, ze achten dat dringend noodzakelijk.

Wat daarvoor nu aan verdere argumenten wordt aangevoerd, ligt allemaal in de administratieve sector en komt neer op deze gedachte: we krijgen zo een aanslag zonder omslag, dit woord nu gebruikt in de betekenis van: allerlei administratieve drukte en rompslomp. Dus: een aanslag of omslag zonder „omslag”, zonder rompslomp.

Een principiële bespreking van dit omslag-systeem ontbreekt geheel, alsof daarover in de gereformeerde kerken nooit is gehandeld! Neen, maar het bespaart veel rompslomp.

Drastische verhoging der contributies blijkt naar de ervaring leert, moeilijk te verkrijgen... het ene argument.

Zo geen administratieve rompslomp, die bovendien veel geld verslindt... het tweede argument.

En dit dan nog nader aanbevolen met voorbeelden van wat reeds op dit gebied plaats vindt: Er worden ook reeds omslagen geheven ten behoeve van hulpbehoevende kerken en de zending. In een bepaalde classis heeft de classicaal correspondent reeds enkele jaren aan de kerken bericht wat totaal opgebracht dient te worden, de betreffende kerken dragen dit ook af. Men lette op de uitdrukking: dient opgebracht te worden. Dat zegt ergens een classicaal correspondent en dat wordt als voorbeeld aangehaald hoe het kan!!!!

Enigszins naar een principiële fundering zweemt de opmerking, dat een omslag systeem de lasten gelijkelijk worden verdeeld.

Dat wordt als de meest billijke en rechtvaardige regeling beschouwd en bovendien is het doeltreffend en efficiënt.

Het zal, is de bedoeling, dan zo toegaan, dat elke plaatselijke gemeente wordt aangeslagen voor een bedrag, dat neerkomt op het aantal zijner leden vermenigvuldigd met voorlopig f 3.25. De kerkeraden moeten zelf dan maar zien, hoe zij aan dit bedrag zullen komen. Ze kunnen het systeem contributies handhaven en plaatselijk regelen, collectes houden, ook in overleg met de leden iedere kerkelijke bijdrage verhoudingsgewijs verhogen met een bepaald percentage van die bijdragen t.b.v. de Theologische Hogeschool, dat is uiteraard het eenvoudigste en geeft de minste administratieve rompslomp, zegt het rapport.

Voorlopige conclusie

Wanneer we al deze argumenten overwegen, dan blijkt wel, dat het voornaamste wat deputaten beweegt is, het verlangen om de door hen nodig geachte bedragen binnen te krijgen. Zij zien bij de drastische verhoging van f 2.45 tot f 3.25 blijkbaar geen goede mogelijkheden in het huidige systeem, dat hierop neerkomt, dat aan de kerken wordt meegedeeld, dat voor een bepaald jaar zo en zoveel nodig is en dat dat er komt, wanneer gemiddeld per lid zo en zoveel wordt opgebracht. Dit laatste is dan een richtlijn, maar geen opgelegde en geaccepteerde verplichting. De kerken proberen zulk een bedrag per lid op te brengen. Sommige blijven er beneden, andere komen er boven, hetgeen nader met cijfers zou kunnen worden aangetoond. Maar zoals gezegd, bij de drastische verhoging, die wordt voorgesteld, hebben deputaten in deze methode blijkbaar niet voldoende vertrouwen. Vandaar hun voorslag van een aanslag of omslag, die elke kerkeraad naar rato van het aan-

tal leden der door hem vertegenwoordigde gemeente zal hebben te voldoen.

De andere argumenten maken, zoals gewoonlijk, de indruk van het gedane voorstel wat aanmerkelijker te willen maken. We zullen ze echter mee in onze overwegingen betrekken.

Maar dat in een volgend artikel.

A.

G. J.

BOEKBESPREKING

Boekbespreking

Gerhard Bergmann. **Alarm om de Bijbel.**
Uitg. N.V. Periodiekenpers, Apeldoorn.
f 5.90.

Om hiermee maar te beginnen: Dit boekje van 120 blz. kan ik van harte aanbevelen. Het werd in 1963 in het Duits uitgegeven en werd een veelgelezen boek. Het geeft een beschrijving van de moderne theologie, die in Duitsland vrijwel aan alle Universiteiten oppermachtig is. Ze laat van de Bijbel en van het Evangelie geen spaan heel. Dat is erg, omdat vanuit de Universiteiten deze zogen. theologie ook doordringt op vele kansels. Ik kan mij wel niet voorstellen hoe een aanhanger van deze theologie nog kan preken, maar het feit ligt er dat velen het wel doen. Tegen het gevaar van deze theologen en predikers waarschuwt dit geschrift met grote ernst en overtuiging. Het komt op voor het gezag van de Bijbel en bespreekt ook enkele problemen, die op dit terrein liggen. Ook hierom zie ik dit werk graag in vele handen. Ik ben het eens met prof. Zuidema, die het Voorwoord begint met deze woorden: „De verschijning van dit geschrift in Nederlandse vertaling juich ik van harte toe”. Laat niemand denken hier een zwaar theologisch werk voor zich te krijgen. De schrijver zegt aan het slot van een Inleiding: „We stellen ons ten doel onze gedachten in voor ieder begrijpelijke taal te boek te stellen. Waar vaktermen of vreemde woorden onvermijdelijk blijken, zullen ze verduidelijkt en omschreven worden”. Deze doelstelling is door hem wel bereikt.

Ieder zal wel eens gehoord hebben van de Nieuwtestamenticus Rudolf Bultmann. Hij heeft met z'n leerlingen een machtige invloed, niet alleen in Duitsland maar langzamerhand in de hele wereld. Wat hijzelf schreef is zwaar te verstaan voor niet-theologen. Hij gebruikt veel termen, die ontleend zijn aan een bepaalde filosofie. Die ook al zwaar is om te verstaan. Maar daarom niet minder gevaarlijk. De predikanten, die aan zijn voeten hebben gezeten en zijn theorieën aanvaarden, brengen wat zij geleerd hebben wel op de kansels. En dan blijft er van het Evangelie niets over. Zij bedoelen dit niet en zij menen de Blijde Boodschap zo te verklaren, dat het voor de moderne mensen geloofwaardig wordt. Maar in werkelijkheid plegen ze „moord op het Woord”.

Volgens Bultmann leven we in een „gesloten” wereld. D.w.z. op de mensenwereld werken geen invloeden van God of duivel in. Het Bijbelse wereldbeeld ziet er als volgt uit: De kosmos bestaat uit drie verdiepingen zal ik maar zeggen. Onze mensenwereld ligt tussen een bovenwereld en een benedenwereld in. Boven wonen God en de engelen en vandaar werken hemelse krachten op de mensheid in. Beneden wonen de duivel en zijn trawanten en vandaar opereren daemonische machten. Maar dit is volgens Bultmann een mythische voorstelling, waaraan de moderne mens niet meer geloven kan. Hij kan niet meer geloven in Jezus Christus, Zoon van God, geboren uit de maagd Maria en wat er dan verder beleden wordt in de bekende 12 artikelen. Van heel die belijdenis blijft eigenlijk alleen over, dat Jezus geleden heeft en gestorven is onder Pontius Pilatus. De rest is mythe.

Bergmann toont nu in voor allen verstaanbare taal aan, waar de oorsprongen liggen van deze moderne „theologie”, als we daarvan tenminste nog kunnen spreken. Hij schrijft op blz. 12: „Bultmann en vele minder bekende theologen zoeken het uitgangspunt van hun theologie niet in de Bijbel, maar in:

1. de moderne wetenschapsleer
2. de filosofie
3. de natuurwetenschappen
4. de historische wetenschap.”

En van de vertegenwoordigers van deze theologie wordt in dit boekje aangehaald (blz. 20) en wel als volgt: „Juist de huidige generatie ver-

langt helder inzicht en intellectuele redelijkheid, ook van het christelijke geloof. Hieruit volgt: voor ons is er nog slechts één werkelijkheid, die ons omgeeft en waarin wij leven en niet één of andere metafysische bijzondere werkelijkheid, noch een op christelijke wijze pasklaar gemaakte, en daardoor altijd vervalste werkelijkheid. Het oude schema van twee werelden heeft afgedaan, en met haar de ongezonde, schizofrene (gespleten) manier van denken in twee ruimten, en het verdelen van de werkelijkheid in een „dezerzijds” en „generzijds”, in wereldgeschiedenis en heilsgeschiedenis”.

Dit is in elk geval wel duidelijke taal!

Hoe zwak de kritiek staat als die wil uitmaken wat de Here Jezus wèl en wat Hij niet kan gezegd hebben bewijst het volgende voorbeeld (blz. 33):

„In Mattheüs 13 : 44 staat een korte gelijkenis: „Wederom is het Koninkrijk der hemelen gelijk aan een schat, in de akker verborgen, welke een mens gevonden hebbende, verborg, en van blijdschap daarover gaat hij heen en verkoopt al wat hij heeft, en koopt die akker.”

Is dit vers nu echt of niet? Heeft Jezus dit gezegd?

Ja, zegt de een, want het vers is kort, gedrongen, zonder versiering en opschik. Daarin ligt het bewijs van zijn echtheid.

Nee, zegt de ander. Juist omdat het zo kort en gedrongen is en zonder enige versiering, is het onecht. Want de oosterse mens houdt van poëtische volzinnen met veel opschik.

En zulke gezichtspunten zouden voor ons aanleiding moeten zijn ons voor of tegen de echtheid, voor of tegen de historiciteit van die gelijkenis te verklaren? Wij danken daar feestelijk voor.”

Dat op het standpunt van de moderne theologie alle wonderen geschrapt moeten worden zal wel duidelijk zijn. Jezus kan geen wonderen gedaan hebben, ze zijn verzonnen door de latere gemeente. Het is eigenlijk een wonder, dat zulk een gemeente kon ontstaan! Hoe is dit te verklaren als Jezus eigenlijk niets bijzonders was, noch iets bijzonders deed?

De nieuwe theologie spreekt veel van de „kerygmatische Christus”. D.w.z. de Christus, die gepredikt wordt. Maar wat betekent zulk een gepreekte Christus als Hij niet werkelijk leed voor onze zonden en niet waarlijk is opgestaan?

Een vroegere Bultmanniaan, die later tot inkeer kwam, bezigde het volgende beeld (blz. 48): „Hier heb ik een briefje van honderd; het ziet er prachtig uit, alles staat er op — maar het is een biljet zonder dekking. Wat kan ik doen met een biljet waar geen waarde achter staat? Precies zo is het met de „kerygmatische Christus”. Ik kan over hem spreken en praten van kruis en opstanding, maar mijn gepraat wordt niet gedekt door de waarde van een feitelijke gebeurtenis. Deze Christus bestaat alleen in woorden; hij heeft geen persoonlijk leven in zich”. We kunnen alleen gered worden door een Heiland, die waarlijk is overgegeven om onze zonden en opgewekt tot onze rechtvaardiging.

Belangrijk is ook Deel Drie: „Welk getuigenis legt de Bijbel over zichzelf af?” Van een mechanische inspiratie wil de auteur niet weten. En dat terecht. De schrijvers van de Bijbelboeken waren geen willoze instrumenten, die door Gods Geest werden gebruikt als een fluit door een fluitspeler.

Eigenlijk heeft de Schrijver geen theorie omtrent de inspiratie. En dat lijkt me een goed ding. Onze Belijdenis heeft er geen theorie over en wij moeten die er ook maar niet op na houden. Op blz. 82 lees ik: „Inspiratie is een wonder; en wonderen onttrekken zich aan wetenschappelijke verklaring”. Misschien gaat Bergmann al ver genoeg, als hij het geheim van de Inspiratie vergelijkt met het Avondmaal en voor het Schriftgeheim de bekende woorden van Luther bezigt: „In, met en onder het zichtbare, dat op Gods bevel door mensen is opgetekend, verbergt zich Gods Woord”. Het mysterie is in geen formule te vatten. Hoe moeilijk de kwestie hier ligt bewijst de auteur met z'n uitspraak: „Over de woordelijke inspiratie kan men slechts dialectisch denken. Dat wil zeggen, men moet twee schijnbaar elkaar tegensprekende zinnen gebruiken: er is wel woordelijke inspiratie en er is geen woordelijke inspiratie” (blz. 83).

Hij noemt een professor, die zich steeds meer voelde aangetrokken tot de woordelijke inspiratie. Maar schrijft dan terecht: „En toch mogen we er nooit een systeem van maken” (blz. 84). De Schrijver heeft moeite met de wraakpsalmen. Wie heeft dat eigenlijk niet? Hij noemt „teksten

in de Bijbel, die elkander tegenspreken: het is nauwelijks nodig de Gemeente van Jezus Christus daarop te wijzen" (blz. 85). Toch zet hij boven een volgend hoofdstukje:

Blijde Onbezorgdheid.

Hij weet, dat in Luk. 18 : 35 sprake is van „een blinde" te Jericho, terwijl in Matth. 20 sprake is van „twee blinden". Hij vraagt: „Wat maakt het uit?" Op dezelfde blz. 86 spreekt hij over de variërende berichten over Jezus' opstanding: „Johannes vertelt van één vrouw en twee engelen, Mattheüs van twee vrouwen en één engel bij het graf..." En vervolgt dan: „Maar alle vier evangelisten vermelden verschijningen van Jezus na Zijn opstanding uit het graf en dáárom gaat het. De verschillende vermeldingen maken de feiten alleen maar geloofwaardiger; wij kunnen ons zelfs wel verheugen in die verschillen. We hebben geen wetenschappelijke normalisering en gladstrijkerij nodig. Het feit van de opstanding is daarvoor veel te groots en te beslissend. Vallen over het verschil van enkele woorden, getuigt zeker niet van geloof. Willen wij over molshopen vallen? Laat toch rustig bij Lukas het slot van het „Onze Vader" ontbreken, dat wel bij Mattheüs voorkomt. Laat Mattheüs toch rustig vertellen dat er in het land van de Gadarenen twee bezetenen bevrijd werden, terwijl Markus er maar één noemt. Laat de verzen van Markus 16 toch rustig in Gods Woord staan, want ze zijn kenmerkend voor de gelovigen. Laten we niet spreken van een vastomlijnd inspiratie-systeem en zeker niet van een mechanisch systeem, dat de evangelisten tot Gods schrijfmachines maakt".

Ik herinner mij een woord van één van de beste exegeten, die ik ken: We moeten de Bijbel niet willen hebben zoals wij hem zouden geschreven hebben, maar zoals hij werkelijk is. We moeten ons met ons oordeel niet boven de Bijbel zetten, maar er onder staan.

Er zijn broeders en zusters, die menen dat ze de Schrift niet kunnen verstaan, als ze niet precies weten waar een punt of een komma moet staan. En ze schrikken als ze merken, dat er in de Handschriften geen punt of komma voorkomt. En als ze vernemen, dat de Evangelisten eenzelfde gebeurtenis niet met dezelfde woorden weergeven, dan proberen ze die oneffenheden glad te strijken. Ik ben het eens met Bergmann: Niet over molshopen vallen. Geen krampachtige houding aannemen tegenover woordjes, die verschillen. Als de zaak maar vaststaat.

Prof. Zuidema schrijft in zijn Voorwoord terecht: „Ons Schriftgeloof is niet zonder menig Schriftprobleem". Als de gelovigen zouden moeten wachten, totdat die problemen waren opgelost zouden ze dat moeten doen tot aan het einde van deze bedeling.

Als ze in 20 eeuwen niet zijn opgelost, heb ik weinig hoop dat ze nog opgelost zullen worden. Maar ondanks die problemen, mogen we met een heilige en blijde onbezorgdheid de Schriften lezen, die wijs kunnen maken tot zaligheid. „Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus die Gij gezonden hebt". Joh. 17 : 3. Van die Christus getuigen de Schriften en door Hem kennen we de enige en waarachtige God. En als we Hem kennen stemmen we van harte in met wat de Ned. Gel. Bel. uitsprekt in Art. VII: „Wij geloven, dat deze Heilige Schriftuur de wil Gods volkomen vervat, en dat al hetgeen de mens schuldig is te geloven, om zalig te worden, daarin genoegzaam geleerd wordt".

Dit boekje beveel ik dringend ter lezing aan.

H. J. Jager

PERSSCHOUW

Is God dood?

De Vis van Leerdam gaf in het kerkblad van de Geref. Kerk het volgende duidelijke artikel over de „God-is-dood-theologie".

Er is een gods-dienst en een theologie, die zich niet louter grondt op Gods Woord. Die gods-dienst en die theologie heeft het moeilijk. Zij heeft immers geen vaste grond onder de voeten. En daarom moet zij zich steeds weer aanpassen aan de mode van de tijd. Zo heb je de laatste paar jaar dominees en tijdschriften, die zich uitsloven voor de z.g. „God-is-dood-theologie".

U herinnert zich nog wel, dat een paar jaar geleden een bisschop van de engelse staats-kerk,

John A. T. Robinson, een boekje schreef onder de titel: „Eerlijk voor God".

In Engeland waren er al gauw 350.000 exemplaren van verkocht. In Nederland kwamen er in 15 maanden tijsd vijf drukken van uit. Dat kwam geloof ik niet omdat de mensen op dit boekje zaten te wachten; ook niet omdat het een briljant boekje was. Het kwam omdat de pers, de radio en de televisie er buitensporig veel aandacht aan besteedden. Toen ik zelf het eindelijk kocht en grondig doornam, viel het mij bitter tegen. Het boekje is niet briljant; het is niet kunst-zinnig; het is niet eens vlot leesbaar. Het valt alleen maar op, omdat het zulke krasse dingen over God durft te zeggen.

Bisschop Robinson ziet dat de wereld langzamerhand ontkerstent. En hij vindt dat geen wonder. Want onze oude voorstelling van een God die boven de wereld zetelt en van boven af regeert, is, volgens Robinson, niet te handhaven in onze 20e eeuw; de eeuw van protonen en neutronen.

Hij meent dan ook dat wij bereid moeten zijn een soort revolutie te wagen. Anders zullen de 20e eeuwse mensen zich geheel afwenden van het christendom.

Ruw gezegd komt die revolutie hierop neer:

God is niet boven de wereld. Hij is niet buiten de wereld. Hij is in de wereld. Hij is „het diepste" van de mens en van het bestaan. En niet alleen van mijn bestaan. Ook van dat van mijn medemens. Hoe kan ik dus God ontmoeten?

Ik ontmoet God in de liefdevolle ontmoeting met mijn medemens. Je vindt God niet boven. Je vindt Hem niet beneden. Je vindt Hem in de wereld, in de medemens. In het contact met de medemens, in de medemenselijkheid ontmoet je God.

Zo spreekt Robinson. En hij is niet de eerste die zo sprak. Hij heeft het alleen een beetje gepopulariseerd, zodat de gewone man het kan begrijpen. En nu kun je over deze theologie denken wat je wilt. Eén ding staat vast: als je dit gelooft ontken je dat er een persoonlijk God is; een God die hoog in de hemel woont en die toch onze Vader is! Nu... moeten wij een beetje nuchter zijn. Zulke theorieën lijken modern. Ze passen bij de 20e eeuw met zijn neutronen en protonen en ruimtevaart. Ja... zo denkt men. Maar... ze zijn al zo oud als de weg naar Rome. Meer dan 2000 jaar geleden, voordat de Here Jezus werd geboren, spraken de Griekse filosofen reeds van God als de grond van ons bestaan. Ze noemden God „de diepte" of „het ene". Het is dus wel iets minder twintigste eeuws dan U bijna zoudt denken!!! Toch maakt in onze eeuw deze theorie enorme opgang. In Engeland is Robinson een voorman van deze theorieën; in Amerika is het de theoloog Paul van Buren; in Duitsland is Mevrouw Sölle de popularisatrice ervan. In Nederland valt te noemen de Amsterdamse dominee Barthold van Ginkel, die ongeveer 10 jaar geleden nog puur orthodox was en samen met anderen een catechismusverklaring uitgaf.

De laatste jaren is in de mode gekomen de term: „God is dood". Vroeger... ja toen leefde God. Voor de mensen van vorige eeuwen, die heel veel raadselen niet konden verklaren. Zij hadden een God boven zich nodig. Al die raadselen kwamen van Hem daarboven. Maar nu... nu wij het heelal onderzoeken en ontdekken, is God gestorven. Wij vinden overal alleen maar atomen, protonen en neutronen. Maar nergens vinden we God. Dat hebben wij ontdekt. En nu moeten we zo flink zijn dat we die ontdekking als mannen verwerken en aanvaarden.

Willen we nog van God spreken, dat kan. Dan moet je zeggen dat je God ontmoet in je medemens. Godsdienst wordt dan een kwestie van medemenselijkheid. Maar voor de rest: God is dood! Hij is verdwenen uit het moderne leven van onze eeuw.

Nu probeert deze moderne leer, die zelfs door dominees en bisschoppen wordt gebracht, krampachtig nog iets van God over te laten. Daarom spreken haar profeten van God als de diepte van ons bestaan; ze spreken van de ontmoeting met God in de medemenselijkheid.

Ze begrijpen uiteindelijk wel: als je God laat varen, houd je niets over; dan is de wereld puur toevallig ontstaan door een botsing van protonen en neutronen en het leven is puur toevallig ontstaan. Het leven heeft geen zin meer en geen doel meer. Er is ook niemand meer die met enig recht wetten en grenzen kan stellen. Liefde heeft geen zin meer en haat heeft geen zin meer. De hele wereld is een failliete boedel. Sterren en planeten en mensen wentelen zinloos rond door het heelal.

Deze lege, koude z.g. moedige theologie is niets anders dan een verdwazing. Het is reeds dwaas voor iemand die even logisch doordenkt.

Wie kan nu geloven dat alle sterren en planeten, ook de aarde door louter toeval zijn ontstaan; dat alle leven van plant en dier en mens door louter toeval is ontstaan; dat alle wetmatigheid die je tegenkomt in de elementen van de schepping, in de wis- en natuurkunde, in leven en wetten en denken door louter toeval is ontstaan; dat ritme en schoonheid en kleur en licht en cultuur door louter toeval is ontstaan?

Iemand heeft terecht gezegd: als je dat gelooft dan kun je net zo goed geloven dat je een grote bak met letters kunt uitstrooien in de wind. en dat al die letters door louter toeval in zulk een volgorde op de grond neerkomen, dat ze net precies de complete werken van Shakespeare vormen.

Maar er is meer: deze moderne theologie is ook verwaten en God-onterend. Soms komt het voor dat een mens zijn eigen doods-bericht in de krant leest. Maar vandaag durft men het aan het doodsbericht van God in de krant te zetten. God moet z'n eigen doods-bericht maar lezen uit de kerkelijke en theologische bladen van nietige stervelingen. „Die in de hemel woont zal lachen"!

Misschien denkt U: maar wij komen met deze gedachtenwereld toch niet in aanraking. Ik zeg: U vergist zich. Vorige week luisterde ik naar een advents-toespraak van een Amsterdamse dominee voor de radio. Hij zei daarin ongeveer dit: „het kan erg vroom zijn te belijden dat je volledig van God afhankelijk bent. Dat is een vlucht uit je eigen verantwoordelijkheid. De mens van onze tijd wordt volwassen. Hij neemt zelf de verantwoordelijkheid voor zijn rekening in plaats van die verantwoordelijkheid af te schuiven op God". Tot zover die Amsterdamse dominee.

Als we nu niet bekend zijn met de God-is-dood-theologie zullen we de woorden van deze dominee misschien slikken voor zoete koek. Maar wie op de hoogte is met de nieuwe theologie proeft het vergif in die woorden.

Tenslotte nog dit: natuurlijk zult U allemaal die nare God-is-dood-theologie verontwaardigd afwijzen. Dat is prachtig. Maar wij... wij **leven** soms alsof God dood is!

U kent wel dat verhaal over Luther. Ik weet niet of het waar is gebeurd. Maar het is in ieder geval leerzaam: Luther kende in z'n leven tijden van grote neerslachtigheid. Dan zag hij geen licht, geen troost, geen blijdschap meer. Hij kon niet meer zingen. Hij zat te tobben op z'n studeerkamer.

Toen hij weer eens zat te tobben kwam z'n vrouw de studeerkamer binnen. Ze sloot de luiken. Luther vroeg: „wat doe je toch?" Z'n vrouw antwoordde: „Ik sluit de luiken want er is iemand dood". En toen Luther vroeg wie er dood was, antwoordde ze: „God is dood!"

Toen begreep Luther wat ze bedoelde: Hijzelf deed net en leefde net alsof God dood was! Dat wilde z'n vrouw hem laten zien! En dat is een les, die wij vandaag bij tijd en wijle ook hard nodig hebben.

God leeft en Jezus leeft en wij met Hem!

Maar soms doen en leven wij, verbondskinderen, net alsof onze hemelse Vader dood was en alsof Jezus in het stille graf van de hof van Arimathea was blijven liggen! Maar... Hij is **niet** dood. Hij leeft!!!

C. V.

Uit Indonesië

In de Telegraaf vond ik de volgende berichten.

De Indonesische autoriteiten in West-Irian (Nieuw-Guinea) hebben met het oog op de verkiezingen, die er het volgende jaar zullen worden gehouden, „harde" maatregelen tegen de papoea's voorbereid. De bedoeling is de eventuele politieke activiteiten van de papoea's, die zijn gericht op vrijheid van bestuur, onmogelijk te maken.

Bij de papoea-organisaties in Nederland zijn de volgende ourustbarende berichten binnengekomen:

Papoea's, in dienst van leger of politie, die zich tegen de Indonesische autoriteiten verzetten, zullen zonder vorm van proces worden doodgeschoten.

Bekende politieke figuren onder de papoea's zullen worden gearresteerd en vervolgd.

Papoea-militairen en -politie mannen zullen worden overgeplaatst naar streken buiten West-Irian.

Het aantal niet-papoease Indonesische militairen wordt opgevoerd.

In een order, ondertekend door het hoofd van de Indonesische inlichtingendienst op West-Irian, drs. Soedjoko, wordt gezegd, dat de terechtstellingen in het geheim moeten gebeuren. In de order wordt erkend, dat er onder de bevolking een streven bestaat naar vrijheid en eigen bestuur.

Onder de papoea-organisaties in Nederland is over de berichten uit hun vaderland grote beroering ontstaan. De papoealeider Nicolaas Jouwe zei: „Dit is georganiseerde moord. De Nederlandse regering moet op basis van het akkoord van New York ingrijpen. De Verenigde Naties moet de beloofde commissie van waarnemers met de meeste spoed naar Nieuw-Guinea zenden.”

In het akkoord van New York staat, dat Nederland en Indonesië zijn overeengekomen in het jaar 1969 of eerder op Nieuw-Guinea, onder toezicht van de Verenigde Naties, een referendum te houden over de gewenste bestuursvorm. De Indonesische regering probeert al enige tijd dit referendum discutabel te stellen.

Tot zover dit bericht.

Een belangrijke vraag in verband met dit afschuwelijke bedrijf is: Wat zullen nu de Verenigde Naties doen? En wat zal de Nederlandse regering doen? Zal men tenaanzien van deze christelijke of in ieder geval eerlijke politieke bedrijven.

En ander bericht is het volgende

President Soekarno, wiens positie steeds verder wordt ondergraven, is er dit weekeinde van beschuldigd, dat hij vele miljoenen guldens in Nederland en Japan heeft vastgezet als appeltje voor de dorst na een vlucht naar het buitenland.

Op een bank in Amsterdam zou het Indonesische staatshoofd een bedrag van f 9 miljoen in dollars hebben gedeponereerd en in Japan zou hij een rekening hebben met f 7,2 miljoen, zo meldt het Indonesische dagblad „Warta Berita”.

Met de hulp van Japanse zakenlieden — die miljoenen aan transacties met Soekarno hebben verdiend — en zelfs met hulp van Japanse communisten zou Soekarno van plan zijn Indonesië te ontvluchten om zich te voegen bij zijn vijfde vrouw Sara Ratna Dewi, die momenteel in Tokio een kind van het Indonesische staatshoofd verwacht.

In Djakarta en Bandoeng zijn de laatste dagen weer studentenbetogingen tegen Soekarno georganiseerd, waarbij zijn aftreden werd geëist.

De beschuldigingen en verdachtmakingen van de huidigebewindhebbers (en vele vroegere trouwelingen) jegens Soekarno krijgen een steeds heftiger klank.

Als je zoiets leest verzucht je: Arm Indonesisch volk.

Maar heeft dit volk deze Soekarno niet zelf gemaakt tot een afgod, een mens die boven alle wet en recht verheven is.

C.V.

Zending in „Nieuw-Guinea”

In de „Nieuwsbrief” van de Geref. Kerk van Bilthoven trof mij het volgende „nieuws”.

De afscheidsavond, die woensdag j.l. in de Noorderkerk te Bunschoten-Spakenburg werd gehouden, was een duidelijk bewijs van de voortgang van het zendingswerk op Nw.-Guinea.

Allereerst werden we verrast door de juffrouw van de schoolklassen van Bettico en Hilde Klamer, die het presteerde de kinderen Psalm 75 vers 1 en Psalm 150 vers 1 in het Maleis te laten zingen. Voorwaar geen kleinigheid! Maar nog veel aangrijpender was het via een geluidsband de kinderen in Kawagit verschillende Psalmen te horen zingen op de zelfde melodiën, die wij kennen. De Here heeft het werk van de zendingsarbeiders wel zeer gezegend. Verschillende brs. en zrs. legden reeds openbare blijdenis van hun geloof af en de doop mocht al verscheidene malen bediend worden. Dankbaar werd dit erkend in het geschenk dat de kerk van Bunschoten meegaf aan de zending, n.l. een avondmaalsstel en een doopschaal.

Wie had ooit kunnen denken dat na een tiental jaren van Evangelieverkondiging in de kampong zulke geschenken al gegeven worden.

Veel heeft daartoe bijgedragen de trouw van de inheemse helpers, en niet te vergeten van de M.A.F. Met behulp van dia's heeft ds. Klamer

ons op de hoogte gebracht van hun werk. Daardoor is het ons nog duidelijker geworden dat zonder deze organisatie ons zendingswerk in Kawagit en Firiwage totaal onmogelijk zou zijn. De negen piloten met hun vrouwen zorgen letterlijk voor alles wat nodig is voor het dagelijks leven, niet alleen eten maar ook de post en de radioverbinding. Na de overdracht hebben ze in Sentani 5 woonhuizen, een hangaar voor zeven vliegtuigjes en een opslagplaats voor levensmiddelen gebouwd.

En als ds. Klamer naar we hopen aan het einde van de volgende week in Sentani aankomt staat er een huis voor hem klaar waar hij zo in kan trekken en blijven totdat hij afreist naar Kawagit. Mee door deze Amerikanen kunnen we onze zending met een gerust hart uitzenden.

Moge de Here hen geleiden op de reis en bewaken tot het werk.

Met ontroering lees je zo'n bericht.

Het staat er zo simpel: ds. Klamer en zijn gezin gaan weer terug naar Kawagit.

Maar weet men wel wat dit betekent?

Een kenner van „Nieuw-Guinea” zei mij onlangs toen we het over de zending daar hadden: U kunt zich niet voorstellen hoe het leven in de rimboe van dat eiland is. Erger dan het ergste wat U zich denken kunt!

En toch: van de broeders en zusters die daar werken hoorde ik meermalen dat ze buiten de officiële correspondentie met de zending kerken maar zo heel weinig meelevens uit de kerken ondervinden!

Zou het niet goed, niet nodig zijn dat ook gemeenteleden zo af en toe blijf geven van hun belangstelling, hun medeleven.

Een ander ding waarop ik hier met nadruk wijzen wil is dat onze zendingsarbeid in Nieuw-Guinea, zoals men gelezen heeft naar de mens gesproken geheel afhankelijk is van de hulp van een Amerikaanse zendingsorganisatie die op Nieuw-Guinea werkzaam is! Met hún vliegtuigen brengen zij onze zendingen wat ze nodig hebben.

Hier hebben we iets van de realiteit van — neen niet van de Wereldraad van Kerken — maar wel van de Wereldkerk.

C.V.

Corrigendum

In de Persschouw van het nummer 24 febr. j.l. is een zinstorende drukfout ingeslopen.

In kolom 3 op pag. 359 moet na de regel: te verkondigen Gods genade was toereikend (r. 33 v.o.) — volgen:

voor Paulus, ook in zijn zwakheden. En nog zegt God tegen de zwakke kerken en christenen: „Mijn genade is u genoeg”. „Want kracht openbaart zich eerst ten volle in zwakheid”.

In onze zwakheden komt de kracht van Christus over ons. Onze zwakheden banen de weg voor de openbaring van Gods krachten. „Als ik zwak ben, dan ben ik machtig”.

De stervende is de zwakke, maar God tilt hem

De laatste drie regels van deze zelfde kolom en de eerste vijf van kolom één op pag. 360 moeten vervallen.

C. V.

V.G.S.-WAGENINGEN

Het zal hun, die het plan hebben opgevat zich september a.s. te laten inschrijven aan de Landbouwhogeschool te Wageningen niet onbekend zijn, dat op 1 april 1967 door deze Hogeschool een voorlichtingsdag voor aankomenden is georganiseerd. Het Bestuur van de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Wageningen (V.G.S.W.) adviseert U deze gelegenheid niet ongebruikt te laten. Te meer, daar ook de gereformeerde aankomende studenten die dag tevens de kans krijgen de eerste contacten te leggen met de studentenvereniging, waarbij zij zich zullen gaan aansluiten. De V.G.S.W. biedt daartoe gaarne de gelegenheid; haar Bestuur hoopt die dag van 14.30 tot 18.00 uur aanwezig te zijn in één van de zaaltjes van het N.B.M.-busstation (eindpunt busverbinding van station Ede-Wageningen naar Wageningen) en nodigt U, aankomende studenten, eventueel met Uw ouders, voor een eerste kennismaking aldaar bij dezen gaarne uit.

STUDENTENLEVEN — DELFT

Het Bestuur van de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Delft heeft de eer u

mede te delen dat het als volgt is samengesteld: W. J. van Boven, praeses; N. van Loo, ab-actis; P. Jonkman, fiscus.

Het ab-actiaat is gevestigd Wippolderstraat 21, Delft.

KORT VERSLAG

van de vergadering van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool van „De Gereformeerde Kerken in Nederland”, Broederweg 15 te Kampen, gehouden in het gebouw Broederweg 15, donderdag 16 mrt. '67.

Aanwezig alle deputaten-curatoren en de hoogleraren dr L. Doekes en J. Kamphuis.

art. 1 opening.

De president-curator ds D. van Dijk opent de vergadering om half elf, leest uit de Schrift psalm 46 en vraagt de zegen des Heeren over de vergadering.

art. 2 notulen.

De notulen van de vergadering van 26 jan. '67 worden door de secretaris, ds. H. Veltman, gelezen en door de vergadering vastgesteld.

art. 3 verslag van de commissie inzake het aanbod van het G.E.S.V.

De commissie, benoemd door de vorige vergadering ten einde de curatoren van advies te dienen inzake de bereidverklaring van het Gereformeerde en Sociaal-Economisch Verbond voor de studenten een cursus te organiseren over praktische maatschappijleer (zie het kort verslag van 26 januari '67, art. 3 f) en eveneens inzake het plan van enkele ouderejaars-studenten een cursus te organiseren over allerlei zaken, die de latere ambtsbediening raken, (zie het kort verslag 26 januari 1967, art. 3 c) brengt rapport uit. Curatoren besluiten de bereidverklaring van het G.E.S.V. met dankbaarheid te aanvaarden; effectivering van dit besluit wordt gedelegeerd aan het door de studenten gevormde „werkcomité” studie-organisatie” e.e.a. in overleg met de senaat der Hogeschool.

art. 4 Missive aan de generale synode inzake „vooropleiding”.

Het door de secretaris ontworpen schrijven aan de generale synode van Amersfoort-West inzake „vooropleiding” wordt door de vergadering vastgesteld.

art. 5 ingekomen stukken.

De ingekomen stukken komen in behandeling.

a. van de gereformeerde organistenvereniging over het kerkmuzikale aspect van de predikantenopleiding; in handen van de senaat ter fine van advies;

b. een schrijven van de Kerk te Kampen, dat zij de Nieuwe Kerk gratis ter beschikking stelt voor de inauguratie van prof. J. van Bruggen en de overdracht van het rectoraat op 16 maart 1967; met dankbaarheid kennis genomen;

c. deputaten voor de opleiding tot de dienst des Woords van de Free Reformed Churches of Australia vragen inlichtingen over de opleiding en de vooropleiding aan de Theologische Hogeschool, deze inlichtingen worden verstrekt;

d. de Gereformeerde Kerk te Leiden zendt een afschrift van een aan de generale synode te Amersfoort-West gezonden schrijven over de uitbreiding van het corpus docentium; als kennisgeving aanvaard;

e. een dankbetuiging voor het medeleven betoond bij het overlijden van de heer B. Kamphuis;

f. een schrijven van de Kerk te Doetinchem over de salariëring van enkele aan de Hogeschool werkzame krachten; de secretaris zal dit schrijven beantwoorden.

art. 6 college-verslag.

ds J. Hettinga brengt, mede namens de I. de Wolff, verslag uit over de door hen bezochte colleges.

art. 7 uitgegane stukken:

de secretaris doet mededeling van de uitgegane stukken.

art. 8 persverslag.

De assessor leest het Kort Verslag; de vergadering stelt dit vast.

art. 9 sluiting.

ds. H. Veltman gaat voor in dankgebed, de president sluit de vergadering.

In opdracht van deputaten-curatoren,

F. de Vries, assessor.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Nagele (bij accl.): Ds. G. Mulders te Murmerwoude; te Mariënberg: Ds. D. Nieuwenhuis te IJmuiden; te Doorn: Ds. W. Borgdorff te Baarn.

Aangenomen: naar Burlington (Can.): Ds. D. v. d. Boom te Orangeville; naar Bergentheim (2e pred.pl.): Ds. J. Bomhof te Harlingen.

Bedankt: voor Ommen: Ds. J. Bomhof te Harlingen.

Dr. C. Trimp. Op woensdag 22 maart jl. werd Dr. C. Trimp, voorheen predikant te Voorburg, bevestigd als dienaar des Woords te Groningen-Noord. Voorafgaande aan de bevestiging bediende Ds. P. K. Keizer het Woord uit Kol. 2:8-15, waarna de bevestiging werd verricht door Ds. J. Verkade. Hierop verbond Dr. Trimp zich aan de gemeente met een preek over Matth. 10:1.

In een samenzijn van kerkeraad en genodigden, na afloop van de dienst, werden door verschillende aanwezigen woorden van welkom tot de nieuwe predikant gericht.

Leek. De kerkeraad van Leek kocht het kerkgebouw aan de Tolberterstraat 22, zodat de gemeente zondag jl. opnieuw het gebouw dat zij vóór de Vrijmaking bezat kon betrekken.

De diensten in het gebouw "Vredeveen" komen dus te vervallen.

In de kerk aan de Tolberterstraat vangen de diensten aan om 9.30 en 14.00 uur.

ADRESSEN

Ds. L. W. G. Blokhuis, Spireastraat 18, Wezep, tel. (05207) 835. **Santpoort:** diakonie: p/a F. Hamelink, Roemer Visscherstraat 7-III, Haarlem-Noord. **Zwolle:** scriba: M. Lok, Wilhelmijnestraat 6, Zwolle, tel. (05200) 14088.

VERENIGING S.O.S. OFFICIEEL
OPGERICHT

Op 4 maart jl. werd te Amersfoort de officiële oprichtingsvergadering gehouden van de "Vereniging S.O.S." (Steun Oost-Soemba).

Volgens art. 4 van de Statuten stelt de Vereniging zich ten doel "— zowel in nauwe samenwerking met, als ten dienste van die Vrijgemaakte Gereformeerde Kerken in Nederland, die correspondentie voeren met en hulp verlenen aan de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. — in de ruimste zin des woords steun te verlenen aan laatstgenoemde Kerken en aan de van haar uitgaande Evangelieprediking onder de heidenen. Tevens beoogt de vereniging mede te werken aan het herstel, het behoud en de versterking van de band tussen de Vrijgemaakte Gereformeerde Kerken in Nederland en de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a."

De vereniging tracht dit doel te bereiken (art. 5) door o.a. hulp te bieden aan de "contact-kerk" (Den Haag-Loosduinen), die tezamen met andere Nederlandse kerken steun verleent aan de Kerken op Oost-Soemba c.a., opdat deze de haar van God gegeven roeping tot Evangelieverkondiging op Soemba en elders in Indonesië kunnen volgen; "het verkrijgen van gelden en goederen, benodigd voor de schoolhulp en de medische verzorging, daar waar de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. zulks nodig oordelen, alsmede het zorgen voor het daartoe benodigde personeel".

Het resultaat van de bespreking was, dat de Statuten met algemene stemmen werden aanvaard. De brs. Godschalk en Verkade werden gemachtigd de nodige stappen te ondernemen ter verkrijging van koninklijke goedkeuring.

De minimum-contributie voor leden is vastgesteld op f 15,— per jaar (het abonnement op "De Broederband" à f 6,— per jaar is daarbij inbegrepen).

Moderamen van de Prov. Diak. Conferentie
der Geref. Kerken in het ressort Utrecht

Geachte Heren en Broeders,

De provinciale diakonale conferentie zal worden gehouden D.V. zaterdag 8 april 1967 om 3.00 uur n.m. in één der zalen van de Geref. Kerk (Opstandingskerk) van Utrecht-N.W., Royaard van de Ramkade te Utrecht.

De Weleerw. Heer ds. P. Lok van Berkel-Rodenrijs zal een referaat houden, getiteld: "Past de Algem. Bijstandswet in de gemeenschap der heiligen?"

DE DRIEHOEK

Geen woorden, maar daden

Na de vele woorden, welke nu al zes jaren lang via dit "ingezonden" tot u zijn gericht, doet het weldadig aan te zien hoe snel de bouw van "De Driehoek" vordert. De metselaars hebben de begane grond reeds verlaten en zijn bezig met het metselen van de kinderslaapkamers op de verdieping.

Met Mej. De Hoog van de Bond van Gereformeerde Vrouwen werd een definitieve afspraak gemaakt aangaande de besteding van het verzamelde bedrag van rond f 20.000,—. Dit was een uitermate zakelijke en tegelijkertijd toch ook een zeer aangename bezigheid. We hebben met een open-mond-van-verbazing tegen het resultaat staan aankijken. Het was een kennismaking met de macht van het kleine. Het bedrag werd immers met kleine bedragen bijeen gebracht.

Deze en andere "daden" doen ons beseffen, dat we snel heengroeien naar het reeds in 1952 gestelde doel van een eigen kindertehuis. Het zijn daden, waarvan we hopen, dat zij door anderen worden verstaan en nagevolgd. Afgaande op wat we lezen zit er meer in het "vat". We wachten af wat er van de "woorden" in daden zal worden omgezet. Bij elke eerste inrichting van een huis kan men op een verlanglijst of in een -boekje veel "kleinigheden" aantreffen, welke voor een goede inrichting onmisbaar zijn. In eenzelfde situatie verkeert ook "De Driehoek".

Daden, ook in de hulpverlening

In de hulpverlening van de Stichting wordt nogal eens kennis gemaakt met een houding van: de nood niet (willen) zien. Men gaat er aan voorbij of wijst de in nood verkerende botweg af. Het blijkt steeds weer hoe moeilijk het is de mens in nood, ook wanneer hij zich in zijn zonde-(nood) aan ons opdringt op de juiste wijze christelijke handreiking te doen of anders gezegd: onderlinge bijstand te verlenen.

We kunnen dan zo heel ver verwijderd staan van de man, die op straat werd aangesproken door een "zondares". Deze nodigde hem uit met haar mee te gaan. Het verzoek werd geaccepteerd. Op de kamer van de vrouw aangekomen nam hij het initiatief van de vrouw over. Hij zag haar nood en om haar te helpen haalde hij een zakbijbeltje te voorschijn, teneinde haar te vermanen en tevens te helpen.

Wij zijn zo gemakkelijk geneigd ons uit de buurt te houden van de plaatsen, waar o.a. de jeugd, ook onze kerkjeugd, gevaar loopt. We klagen dan wel met veel mooie woorden over "die jeugd van tegenwoordig toch", doch verzuimen tot de daad te komen. We steken nauwelijks een hand uit om te redden wat (nog) te redden valt. Echte hulpverlening is uit op "verovering", op behoud. Dan loopt men niet met een boog om de nood heen, alsof het een "vieze" zaak betreft, doch zal men deze proberen te peilen, zoals Christus onze nood heeft gepeild en doorworsteld. In elke nood presenteert Hij Zich aan ons met vragende handen. Zijn wij bereid Hem in ons gestalte te doen verkrijgen met helpende handen?

De oogst van de maand

In de vorige verantwoording hebben we een naam genoemd. Dit stelt nu voor de verplichting er de namen van twee andere correspondenten aan toe te voegen, die ook zeer actief zijn voor het werk van de Stichting. Dit zijn mej. N. W. Geertsema te Wezep en de heer D. Weima te Enschede-Noord. Hen, en de vele andere correspondenten, zijn wij zeer erkentelijk voor het vele werk, dat zij geheel belangloos verrichten voor de kerkjeugd.

Feestgave: f 10,—; t.g.v. geboorte: zoon Joh. Theodoor, f 5,—; van Renskje en Gosse Jan, f 10,—; Marianne Janette, f 10,—; van dochter, f 5,—; onze zoon Johannes, f 15,—; Peter, 10,—; t.g.v. huwelijk: f 10,—; dank voor gelukwens. Succes gewenst met de bouw van het tehuis f 5,—.

Jeugd: Leerlingen Adriaan Valeriuschool te Emmeloord; "uit de pot: het maandagmorgendubbeltje". Opbrengst oppascentrale Arnhem, dec. '66-jan. '67, f 65,—; coll. jeugdavond Roodeschool, f 65,—.

Geref. Schoolver. Ureterp, opbrengst coll. ouderavond, f 62,51; Δ, f 10,—. Via Geref. Gezinsblad, f 29,—.

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstraat 7, Kampen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementenprijs

f 12,— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

Giften en contributies voorjaar 1967 Wezep, f 848,05.

Verder de volgende giften: 1 van f 2,50; 9 van f 5,—; 1 van f 7,50; 9 van f 10,—; 1 van f 25,—; 1 van f 50,—; 1 van f 75,— en 1 van f 100,—.

Totaal huishoudgeld: f 5.613,20.

Alle gevers en geefsters, groten en kleinen, heel hartelijk dank.

Giften en collecten kunnen worden gestort op postrekening nr. 52325 t.n.v. de Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

Verantwoording giften kerkwerk
Waldenzen, Italië

In de afgelopen weken werd ik verrast door de volgende giften, die mij zeer verblijdden:

H.J. te IJ. f 10,—; J.D. te L. f 5,—; R.J. te IJ. f 10,—; C.v.A. te U. f 25,—; J.L. te K. f 2,50; Ds. G. te W. (uit catechisatie-bus) f 65,—; totaal f 117,50; totaal inclusief vorige verantwoordingen f 9.472,26.

Alle gevers/geefsters hartelijk dank! Gaarne blijf ik in afwachting van verdere giften, die overgemaakt of gestort kunnen worden op mijn postrekening nr. 50440 t.n.v. P. Groen, Rotterdam.

P. Groen

Te koop

KITTEL, THEOL. WÖRTERBUCH ZUM N.T., compl. zover verschenen, met overname van abonnement; grotendeels nieuw, alles in zeer goede staat.

Brieven onder no. 313 bureau van dit blad.

Verschenen van onze bekende br. Guillaume een brochure over

"De aspecten betreffende het vrouwenkiesrecht in de Vrijg. Geref. Kerken".

Prijs f 1,75, franco p.p. Opbrengst bestemd voor de Zending op Soemba.

Verkrijgbaar bij

Boekhandel Enschede-Lonneker

Hengelosestraat 22, Enschede.
Telef. 05420-23662. Giro 809982

BETALING ABONNEMENTSGELDEN
"OPBOUW"

Met 1 april begint de 11e jaargang van "Opbouw".

Mogen we de lezers verzoeken hun abonnementsgelden te gireren op postrek. 233117 t.n.v. Drukkerij Steenberg, Zeist, met vermelding voor "Opbouw".

Ten overvloede vermelden we nog even de prijs.

Voor een geheel jaar f 12,—

Voor een half jaar f 6,—

Studenten betalen f 8,—

voor een geheel jaar

Buitenland f 15,—

Australië per luchtpost f 40,—

Andere landen per luchtpost f 25,—

Mogen we op uw medewerking rekenen?

Hartelijk dank!

De administratie